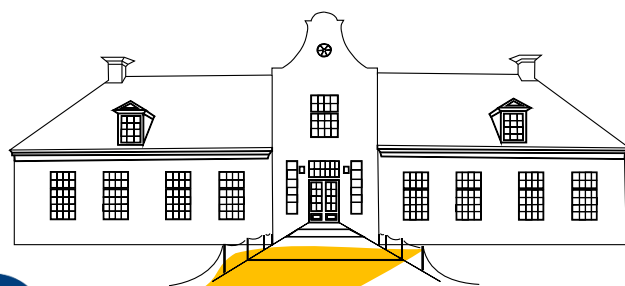
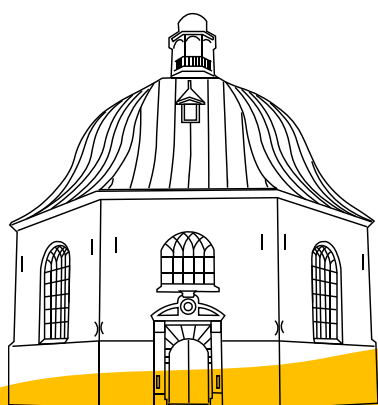

Sta op voor Midden-Groningen

**Stap in het verleden
Step naar je toekomst**

Alleen doen we veel, samen kunnen we meer

Midden-Groningen heeft een culturele rijkdom en eigenheid waar je u tegen zegt. Een geweldige voedingsbodem met ruimte, uitgebreide faciliteiten, unieke historie en inwoners met hart voor de regio. De regio heeft een goede (digitale) infrastructuur en de fysieke leefruimte is royaal. Er is een geweldig kenniskapitaal aanwezig door de nabijheid van een hogeschool en de universiteit. Midden-Groningen beschikt dus over fantastische randvoorwaarden voor duurzame sociaal-economische en culturele ontwikkeling.

Het is echter ook de gemeente met zorgen. Over krimp, vergrijzing, braindrain, een beperkte ambitiecultuur, negatieve beeldvorming, kansen(on)gelijkheid, werkgelegenheid en het op peil houden van de kwaliteit van onderwijs. Ook het onderscheidend vermogen is een worsteling, en met de schaalvergroting door de samenvoeging van Menterwolde, Hoogezand-Sappemeer en Slochteren is het woord 'binding' nog nadrukkelijker van belang geworden. Het binden van huidige en nieuwe bewoners aan Midden-Groningen, als fundament voor een robuuste, moderne en toekomstbestendige gemeente is van vitaal belang. De vraag is: hoe doe je dat?

De indruk is dat voor culturele en sociale gebondenheid en kwaliteitsonderwijs een meer corporatieve manier van denken kan helpen. Ter illustratie:

- Een betrokken inwoner van Hoogezand, emotioneel verbonden met zijn omgeving, schrijft een historisch boek over zijn dorp. Daarin wordt veel informatie opgenomen over de geschiedenis en de totstandkoming van bedrijvigheid, instituties en de plaatselijke culturele ontwikkeling. Een mooie kennisbron. Er worden 500 exemplaren verkocht, voornamelijk aan generatiegenoten.
- Een school in Hoogezand die werkt aan de kerndoelen burgerschap, identiteit en omgevingsgeschiedenis besluit in dat kader met de trein naar Groningen te gaan, om daar rondgeleid te worden in het scheepvaartmuseum en met de leerlingen een werkvorm uit te voeren. Daarna gaat de groep langs de A-kerk en dan met de trein terug naar Hoogezand.
- Scheepswerf Wolthuis in Sappemeer publiceert op de website wanneer het geopend is of op welke manier rondleidingen verzorgd worden. Passend educatief materiaal voor elke doelgroep is echter niet aanwezig en openingstijden sluiten niet aan op die van andere objecten met erfgoedwaarde, zoals borg Welgelegen. Rondleidingen hebben wel een hoogwaardig karakter.
- De gemeente Midden-Groningen wil graag meewerken toeristische facilitering van historische gebouwen. Bijvoorbeeld gelijktijdige openingstijden voor bezoekers/toeristen. Bij kerken lukt dat. Maar de afstanden tussen de kerkgebouwen, het onvoldoende zichtbaar maken van het unieke karakter en het ontbreken van educatieve programma's sluiten bepaalde doelgroepen al snel uit.
- De bibliotheek in Hoogezand heeft een E-lab en organiseert middagen waarop kinderen kunnen langskomen om te programmeren of om aan de slag te gaan met de lasersnijder. Het is een op zichzelf staand project, geen onderdeel van een leerlijn en heeft in die zin geen permanente verbondenheid met andere instanties.

Vijf voorbeelden van personen of instanties die hun uiterste best doen om ontwikkelingsgericht, attractief en verbindend te zijn voor dezelfde mensen in dezelfde gemeente: Midden-Groningen. Maar elk vanuit eigen perspectief en eigen historische context. Hoe kan in die situatie van huidige en nieuwe inwoners verwacht wordt dat zij zich verbonden weten met de regio als instituties en instellingen niet in gezamenlijkheid optrekken voor – tenminste – de doelgroepen die van vitaal belang zijn voor de regio: twintigers, dertigers, gezinnen met kinderen? Hoe kan de regio zich onderscheidend presenteren als historie, economie, cultuur en onderwijs gesegmenteerd wordt aangeboden en ondergebracht in de regio? Kortom, hoe kan er vanuit dit uitgangspunt worden gewerkt aan 'binding en verbinding'?

Stap in het verleden, step naar je toekomst

Binding en verbinding kan ontstaan als er samenhang is en wat je doet *er toe doet*, relevant is. Samenhang tussen een rijk verleden en relevante (lokale) maatschappelijke thema's in het heden.

Samenhang ontstaat bijvoorbeeld als de vijf besproken voorbeelden contextueel met elkaar zijn verbonden en elkaar versterken. Het versterken van de regionale culturele identiteit hangt vast aan de samenhang tussen de aanwezige cultuurbepalende elementen.

Basisidee:

- Het basisidee is de ontwikkeling van drie cultuurhistorische, educatieve routes in Midden-Groningen, gericht op scholieren vanaf groep 7 van de basisschool (en hun ouders) tot en met eerstejaars studenten. In eerste instantie voor elk van de voormalige gemeenten één route.
- De geprogrammeerde routes brengen cultuurhistorische samenhang tussen objecten, verhalen en locaties in Midden-Groningen. De verbinding vergroot de kans op binding met de regio /de eigen leefomgeving, versterkt het toeristisch karakter en de culturele identiteit van de gemeente.
- De cultuurhistorische, educatieve routes kenmerken zich door historisch onderlinge verbondenheid dat het regionaal historisch bewustzijn van de deelnemer vergroot. Daarbij worden enerzijds maatschappelijke thema's in historisch perspectief geplaatst en anderzijds historische ontwikkelingen betrokken bij het actueel maatschappelijk debat, om daarmee inzichtelijk te maken dat het heden een resultante is van een (historisch) proces en maatschappijbrede thema's ook dicht bij huis plaatsvinden.
- De routes kenmerken zich door (nieuw) ontsloten historische informatie in historisch en actueel perspectief. De routes hebben een producerend karakter; informatie opnemen maakt beperkt deel uit van de inhoud van de route. Het verwerken van die informatie door het toepassen van maatschappelijk relevante vaardigheden als probleemoplossend denken, kritisch denken, creatief denken, informatievaardigheden, samenwerken en de toepassing van digitale technologie staat centraal.
- Afstanden overbruggen tussen plaatsen van herinnering is bij lintbebouwing en ontginningsdorpen doorgaans een uitdaging. De elektrische step is het middel waarmee de afstanden binnen de verschillende routes op een gezonde, duurzame en verantwoorde wijze afgelegd worden.
- Bij het afleggen van de route beschikken deelnemers over een app (downloadbaar), die telkens op elke afzonderlijke locatie ingezet wordt om activerende opdrachten uit te voeren.
- Op de eindlocatie van de route worden deelnemers in staat gesteld een product te ontwerpen en te produceren, gerelateerd aan de route. Het product is ter plaatse 3D-printbaar of wordt vervaardigd met behulp van een lasercutter of opnameapparatuur voor een mini-podcast. Het product kan ook nagezonden worden.
- De subsidie is een eenmalige investering in een verder autonoom draaiend geheel. De ontwikkeling en uitvoering is in handen van Kamminga erfgoed educatie. Kamminga erfgoed educatie verzorgt de samenwerking tussen belanghebbenden: Gemeente Midden-Groningen, Historisch archief Midden-Groningen, Marketing Midden-Groningen, lokale historische verenigingen en beheerders en/of eigenaren van betrokken locaties en objecten. Kamminga erfgoededucatie is verantwoordelijk voor de uitvoering van de aangeboden cultuurhistorische routes.

Uitvoerbaarheid

- De route start met het oefenen op de elektrische step, om de basisvaardigheden voor het rijden met een elektrische step onder de knie te krijgen.
- Een route kan vervolgens lineair en non-lineair met of zonder begeleiding gevolgd worden. Elk afzonderlijke locatie, object in de route kan individueel bezocht worden. Bij elk object/op elke locatie kan de deelnemer informatie vinden in de app. Via een QR-code of het scannen van de locatie/object met de camerafunctie is het uitvoeren van een opdracht of handeling mogelijk.
- Denk hierbij aan het luisteren van een mini podcast, het beantwoorden van een meerkeuzevraag, het oplossen van een raadsel, een kwadrantopdracht, en diamantopdracht, het bestuderen van een foto of andere digitale bron, dan wel het ter plaatse uitvoeren van een fysieke arbeidshandeling.
- Heden en verleden worden aan elkaar verbonden. Actuele thema's, verwerkt in het programma zijn: (discussie over) slavernij, kansengelijkheid, natuur en klimaat, burgerschap, 21^e-eeuwse vaardigheden.

Doelen

Identiteitsontwikkeling en burgerschap in Midden-Groningen

Identiteit verwijst naar iemands persoonlijkheid, naar dat wat hem 'eigen' maakt. Ze wordt gevormd door het zelfbeeld en het beeld dat anderen van iemand hebben. Identificatie is een actief proces, waarbij telkens naar (de bevestiging van) hetzelfde wordt gezocht, zowel door de persoon zelf als door de omgeving. Iemands identiteit wordt beleefd als iets onveranderlijks, maar identiteiten zijn niet statisch en bovendien heeft iedereen meerdere identiteiten.

Identiteiten zijn onlosmakelijk verbonden met herinneringen: zonder herinneringen weet je niet wie je bent. Je herinneringen maken je identiteit en andersom. Wat je je herinnert, wordt bepaald door je identiteit. Het zijn – net als erfgoed en herinneringen – geen 'dingen', maar processen.

Cultuureducatie maakt leerlingen tot zelfbewuste, relativerende en kritische burgers, met een sterk gevoel voor en inzicht in de complexiteit van cultuur. Dit project draagt daarmee bij aan het versterken van de culturele identiteit in de gemeente Midden-Groningen.

Ontwikkeling historisch besef in Midden-Groningen

Tijdsbesef: begrijpen dat hedendaagse verschijnselen historisch bepaald en tijdgebonden zijn, en verleden, heden en toekomst kunnen onderscheiden. Om dit te kunnen moet je onder andere gebeurtenissen in de tijd kunnen plaatsen. En om dat te kunnen, moet je voldoende kennis hebben over het verleden en deze toe kunnen passen.

Historiciteitsbesef: het besef dat de werkelijkheid veranderlijk is. Inzicht in soorten veranderingen en in oorzaak en gevolg. Vraagstukken als slavernijverleden en kansen(on)gelijkheid komen bijvoorbeeld aan bod.

Realiteitsbesef: onderscheid kunnen maken tussen feit en functie, maar ook historische constructies zoals 'Gouden Eeuw'. Kritisch bronnenonderzoek kunnen doen is een belangrijke aspect hiervan.

Functies van erfgoed in Midden-Groningen ten volle benutten

Erfgoed heeft drie belangrijke functies:

- Een historische functie: belichaming van de geschiedenis. Sporen in landschap, dorpen en steden, objecten, documenten die zijn overgeleverd uit het verleden en ons vertellen hoe het vroeger was. Erfgoed heeft betekenis.
- Een bewaar- en doorgeef functie: verzameling plekken, artefacten, tradities en verhalen die aan ons zijn overgeleverd en die we zo goed mogelijk in stand willen en houden en (onveranderd) willen doorgeven aan de volgende generatie. Erfgoed heeft of krijgt betekenis.
- Een procesfunctie: Het onderhandelingsproces rondom erfgoed. Erfgoed is een werkwoord. Het onderhandelingsproces gaat over het aanwijzen, bewaren, conserveren, betekenisgeven aan het gebruiken van het erfgoed. Een dynamische benadering van erfgoed. Erfgoed krijgt (een nieuwe) betekenis.

De (hernieuwde) betekenisgeving en/of explicitering van betekenis van het erfgoed in Midden-Groningen draagt bij aan de bestendiging van de aantrekkelijkheid van Midden-Groningen als geheel, en het erfgoed in het bijzonder. Indirect draagt dat bij aan de vitaliteit en kwaliteit van de leefomgeving. Inwoners die erfgoedlocaties en objecten in de context van zowel heden als verleden kunnen plaatsen, hebben doorgaans meer waardering voor de eigen leefomgeving. Er is dan immers sprake van meer mentale (ver)binding.

Globale uitwerking voorbeeldroutes

Bij de beschrijving van het basisidee hoort een globale uitwerking die meer inkleuring geeft aan het plan. Hierna zijn twee voorbeeldroutes uitgewerkt, waarbij op hoofdlijnen locaties, thema en verhalen zijn genoemd die de verbindende schakels zijn van de route.

Voorbeeldroute 1 is tevens grafisch weergegeven op een kaart. Daarbij wordt verwezen naar één van de uit te voeren werkvormen. De werkvorm is als bijlage bij dit document toegevoegd en geeft een indruk van de werkwijze.

**Optie tot uitbreiding van de route.*

Globale uitwerking voorbeeldroute 1

<i>Route Louis en Aletta</i>		
<i>Locaties/ objecten</i>	<i>Historische thema's Actuele thema's</i>	<i>Verhaal / verhaallijn</i>
<i>NAM-locatie</i>	Actuele thema's: hoe werkt gaswinning, bevingen, schade, afhandeling, toekomst van gas?	Verhalen: boer Boon, gedupeerden
<i>Borg Welgelegen</i>	Historisch thema's: veen, slavernij, borgencultuur, arm&rijk, cultuur	Verhalen: Louis Alons, Evert Thomassen a Thuessink van der Hoop van Slochteren, Derk Luitjes
<i>Historische scheepswerf Wolthuis</i>	Historisch en actueel thema: nijverheid, arbeidersbeweging, socialisme, democratie	Verhalen: familie Wolthuis, ANGOB
<i>Koepelkerk</i>	Historisch en actueel thema: immigratie, geloof, gemeenschapszin	Verhalen: glas-in-lood spreekt, de macht van de stad.
<i>Rijks Hogere Burgerschool + Instituut Hommes</i>	Historisch en actueel thema: onderwijs, kansengelijkheid, democratisering	Verhalen: Hommes, stichting HBS, Johan Thorbecke
<i>Woning familie Jacobs*</i>	Historisch en actueel thema: feminisme, gelijkheid m/v, internationale vrouwenbeweging	Verhalen: Aletta Jacobs, Wilhelmina Drucker

Route Louis en Aletta

HBS

Koepelkerk

Historische scheepswerf Wolthuis

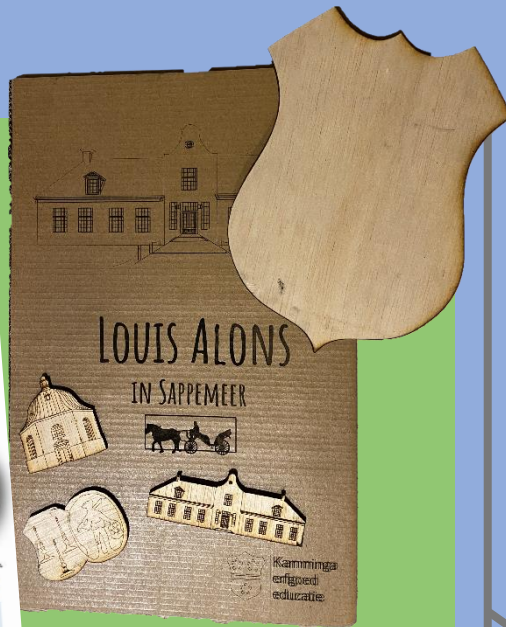
Noorderstraat

Borgercompagniestraat

De Vosholen

Borg Welgelegen

Voorbeeldopdracht op een van de locaties

Werkblad als bijlage bij dit plan toegevoegd. Opdrachten ook in de app uitvoerbaar. Op locatie mogelijk wapenschild maken aan de hand van bovenstaande map met losse houten elementen.

NAM

NAM

Globale uitwerking voorbeeldroute 2

Route Fraeylema

<i>Locaties/ objecten</i>	Historische thema's Actuele thema's	Verhaal / verhaallijn
<i>Fraeylemaborg</i>	Historisch: borgencultuur, arm & rijk,	Verhalen: Rengers, Piccardt en Van der Hoop van Slochteren
<i>Ontvangershuis en voormalig huis fam. Schrik</i>	Historische thema's: radio/techniek, onderduikers Tweede Wereldoorlog	Verhalen: Veldhuis, Wageningen en Krasner
<i>Standbeeld K. ter Laan</i>	Historisch thema: arbeidersbeweging, armoede, kansengelijkheid	Verhalen: K. ter Laan
<i>'t Hooge Huis</i>	Historische thema's: reizen, gemeenschap, waterschap	Verhalen: turf, tol en trekvaart, G. de Vries
<i>Oude Gemeentehuis</i>	Thema's: bestuur, Tweede Wereldoorlog: verbergen, democratie, Woudbloem	Verhalen: burgemeester Duursma, het drama van Woudbloem, de Oudheidkamer
<i>Fraeylemamolen</i>	Thema's: strijd tegen het water, innovatie, techniek	Verhalen: Jan en zijn landbouw, het waterschap
<i>'t Kleine Bos + boerderij</i>	Thema's: erfgoed en natuurbehoud (klimaat)	Verhalen: Landschap Woldstreek van ijstijd tot nu
<i>Politiepettenmuseum (voormalig politiebureau en station)</i>	Thema's: ontwikkeling infrastructuur, gezag toen en nu	Verhalen: het Woldjerspoor en veldwachters
<i>Lagere Landbouwschool</i>	Thema's: landbouw(innovatie) en duurzaamheid	Verhalen: de proeftuin en de federatie van landbouwverenigingen
<i>Kerk, toren, monument en begraafplaats Slochteren</i>	Thema's: geloof, onderwijs, kerk, arm & rijk, omgang met leven & dood, saamhorigheid	Verhalen: dominee Lieve, rouwen

Te verwachten effecten

- Duurzame participatie van basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs in de aangeboden programma's binnen de gemeente Midden-Groningen.
- Regelmatige participatie in de aangeboden programma's van basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs buiten gemeente Midden-Groningen.
- Duurzame deelname begeleidde routes met toeristen via Marketing Midden-Groningen / toeristische informatiepunten binnen Midden-Groningen.
- Langer verblijf en betere bediening dagtoeristen door afstemming opening locaties en mogelijkheden tot samenhangend verdiepend en verbredend cultuurhistorisch aanbod toeristen.
- Versterking van gemeentelijke cultuuridentiteit door zichtbaarheid locaties en objecten met cultuurhistorische waarde ten gevolge van media-aandacht en aanwezigheid deelnemers op routelocaties.
- Ontsluiting historische informatie. Informatie gerelateerd aan actuele maatschappelijke thema's, die niet alleen ten dienste staat van dit educatief programma, maar in breedte inzetbaar is voor onderwijs en lokaal-regionale samenleving.

Realiseerbaar en duurzaam karakter (randvoorwaardelijk)

Inhoud

Kamminga erfgoed educatie beschikt over de kennis en het netwerk de geboden cultuurhistorische routes inhoudelijk en didactische hoogwaardig en onderscheidend vorm te geven.

Vormgeving

Kamminga erfgoed educatie beschikt over het netwerk inhoud te koppelen aan technologie die het mogelijk maakt op afzonderlijke locaties activerende opdrachten te laten uitvoeren door deelnemers.

Uitvoering

Kamminga erfgoed educatie verzorgt de uitvoering van de tours van reservering, begeleiding tot afronding.

Duurzaam

- De uitvoering kan persoonsongebonden plaatsvinden.
- Het ontwikkelde materiaal is overdraagbaar.
- Er is geen sprake van een eenmalig karakter.
- De maatschappelijke thema's verbonden aan het project hebben een langdurige actualiteitswaarde.

Uitbreiding concept voor nieuwe themaroutes

Naast de ontwikkeling van drie routes, elk voor één van de voormalige gemeenten, is dit concept toepasbaar op verschillende andere delen van de gemeente. Voorbeelden zijn:

- Route Martenshoek – Foxhol, met onder meer nadrukkelijke aandacht voor de scheepsbouw in heden en verleden, de geschiedenis van de Molukse gemeenschap en de katholieke emancipatie in de twintigste eeuw.
- Route Schildwolde – Siddeburen – Steendam, met nadrukkelijke aandacht voor de middeleeuwen, arm & rijk in de landbouw en natuurontwikkeling / dierenwelzijn.

Eenmalige investeringskosten

Aanschaf materialen	Eenmalige aanschaf
25 elektrische steps	12.500,-
25 helmen	1500,-
3D-printer + toebehoren	4000,-
Ontwikkeling materialen	
Historisch onderzoek	5000,-
Ontwikkeling app	5000,-
Marketing	2000,-
Totaal	30.000,-
Eigen inleg Kamminga E.E.	10.000,-
Gevraagd subsidie	20.000

Cyclische baten en lasten per jaar

Baten			
Omschrijving	Aantal	P.p.e.	Totaal
App-downloads	500	1	500
Huur step	500	6	3000
Begeleide tour	20	100	2000
Totaal			5500
Lasten			
Afschrijving steps	25	50 (10%)	1250
Onderhoud steps	25	50	1250
Onderhoud app	1	150	150
Totaal			2650
Totaal baten/lasten			2850

Herkomst van dit idee

Dit idee is ontstaan bij Peter Kamminga, inwoner van Hellum. Naast zijn baan in het onderwijs ontwikkelt hij op dit moment het platform Kamminga erfgoed educatie. Dit platform zal ten dienste staan van cultuur- en erfgoededucatie in de provincie Groningen.